

Immanuel School
Kluwen 5
3421 KW Oudewater
tel.: 0348 56 16 14
e-mail: immanuelschool@d4w.nl
www.d4w.nl/immanuelschool

Protocol huiselijk geweld en kindermishandeling

Inhoudsopgave

1. Inleiding

2. Vormen van kindermishandeling

- 2.1 Lichamelijke mishandeling
- 2.2 Lichamelijke verwaarlozing
- 2.3 Psychische mishandeling
- 2.4 Psychische verwaarlozing
- 2.5 Seksueel misbruik
- 2.6 Eergerelateerd geweld

3. Signalenlijst kindermishandeling 4 tot 12 jarigen

4. Stappenplan (Meldcode kindermishandeling)

- Fase 1: Signaleer en bespreek
- Fase 2: Overleg
- Fase 3: Meld
- Fase 4: Volg

5. Sociale kaart

Bijlagen

- a. Observatieformulier
- b. Signalenlijst
- c. Logboek

1. Inleiding

Uit onderzoek blijkt dat er zo'n 10% van de kinderen blootgesteld wordt aan een vorm van mishandeling. Dit houdt concreet in dat er 2 á 3 kinderen in een groep zitten die te maken hebben hiermee. Dit baart ons grote zorgen en daarom hebben we dit protocol opgezet.

Definitie:

We gebruiken de definitie:

Kindermishandeling is 'elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel'.

(Uit de Wet op de jeugdzorg)

2. Vormen van kindermishandeling

2.1 Lichamelijke mishandeling

Ouders/verzorgers verwonden het kind of staan toe dat het kind verwond wordt.

Voorbeelden:

- Slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen.
- Syndroom van Munchausen bij Proxy: een volwassene die bij een kind ziekte verschijnselen verzint, nabootst, opwekt of versterkt
- Meisjes besnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje. In Nederland is dit strafrechtelijk verboden
- Shaken baby syndroom: verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het door elkaar schudden van een baby

2.2 Lichamelijk verwaarlozing

Een kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Ouders/verzorgers zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften van een kind.

Voorbeelden:

- Niet zorgen voor voldoende hygiëne, voeding, kleding, toezicht
- Niet zorgen voor noodzakelijke medische zorg

2.3 Psychische mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele- en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind.

Voorbeelden:

- Een kind systematisch kleineren, denigreren, uitschelden
- Het kind belasten met een verantwoordelijkheid die niet past bij de ontwikkeling van het kind
- Een kind uitbuiten (extreme mantelzorg, kind uit stelen sturen)
- Een kind is getuige van partnergeweld.

2.4 Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft.

Voorbeelden:

- Niet er voor zorgen dat het kind regelmatig naar school gaat
- Een kind niet voldoende aandacht, contact, genegenheid geven
- Niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie

2.5 Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de ouder/verzorger, en/of geldelijk gewin.

Voorbeelden:

- Pornografisch materiaal laten zien
- Aanranding, verkrachting
- Kind betrekken bij seksuele handelingen

2.6 Eergerelateerd geweld

Kan zowel vallen onder lichamelijke mishandeling (moord, verminking) als onder psychische mishandeling (verstoting, gedwongen huwelijk)

3. Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jarigen

In de bijlage zit een signalenlijst van kindermishandeling.

Deze signalenlijst is bestemd voor mensen die beroepshalve te maken hebben met kinderen van 4-12 jaar.

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enz.). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen!

De signalen die in de bijlage vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling (lichamelijke en psychische mishandeling, lichamelijke en psychische verwaarlozing en seksueel misbruik). Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd.

4. Stappenplan Meldcode kindermishandeling

Fase 1: Signaleer en bespreek

- *Er is een signaal waargenomen waardoor een vermoeden van kindermishandeling ontstaat.*

Als er een iemand binnen het team van een basisschool (leerkracht, onderwijsassistent, directielid, etc.) een vermoeden heeft van kindermishandeling omdat hij signalen heeft opgevangen, meldt hij dit zo spoedig mogelijk aan de IB-er. De leerkracht en de IB-er gaan verder met dit stappenplan.

- *Verzamelen en vastleggen van alle aanwijzingen die het vermoeden onderbouwen (actie leerkracht en IB)*

De leerkracht verzamelt aanwijzingen die het vermoeden onderbouwen en schrijft dit alles op in een logboek (bijlage C). De leerkracht schrijft alles op wat opvalt aan het kind, de ouders en de gezinssituatie. Gebruik de signalenlijst zodat er geen punten over het hoofd gezien wordt. Ga vertrouwelijk om met deze gegevens en zorg dat deze nooit op plaatsen liggen waar ouders, kinderen of andere mensen bij kunnen.

- *Observeren van het kind (actie leerkracht)*

Ga naast het verzamelen en vastleggen van aanwijzingen ook het kind observeren. Gebruik hiervoor het observatieformulier wat in de bijlage van dit protocol zit.

- *Verzamelen aanvullende informatie (actie IB)*

Dit kan bij de leerkracht die het kind vorig jaar in de klas heeft gehad, die een broertje of zusje in de klas heeft of die het kind en de gezinssituatie goed kent.

- *In gesprek gaan met kind en ouders (actie leerkracht)*

Aanwijzingen kunnen ook een andere oorzaak hebben. Vraag daarom altijd aan ouders als je een concrete aanwijzing hebt of zij een verklaring van het gedrag hebben. Je kunt ook altijd vragen aan het kind hoe het aan bepaalde verwondingen komt of waarom het opeens slechter presteert op school. Op deze manier kan een vermoeden van kindermishandeling weggenomen worden. Als je een gesprek plant met ouders, laat je dit weten aan de IB-er. Dit gesprek moet goed voorbereid worden!

(Let op: deze stap kan alleen overgeslagen worden als de veiligheid van de leerkracht of de veiligheid van het kind in het geding is of als u vermoedt dat de ouders zijn contact met u na het gesprek zal verbreken.)

Fase 2: Overleg

Maak van elke actie gesprek, overleg, onderzoek etc. een verslag in het logboek. Dit logboek kan in een schaduw dossier worden bewaard. Eventueel kan het ook een document zijn die met een wachtwoord op de server wordt opgeslagen. Dit wachtwoord is dan alleen bekend bij IB, leerkracht en directie.

- *Overleg van de vermoedens in IB-directieoverleg (actie IB)*

Zijn de zorgen na het gesprek met de ouders en/of het kind niet weggenomen, dan worden de (vermoedens van) het geweld/verwaarlozing besproken met de directie.

- *Advies inwinnen bij AMK (actie IB)*

Het is in deze fase verstandig om contact op te nemen met het AMK om hulp te krijgen bij het interpreteren van de signalen en het plannen van vervolgstappen.

- *Opstellen van plan van aanpak (actie IB, leerkracht en directie)*

Als er op dat moment nog steeds een sterk vermoeden is, wordt het volgende plan van aanpak gevolgd:

1. een gesprek met de ouders

Dit gesprek wordt gevoerd met de IB-er en directie

2. Een gesprek met het kind.

Bereidt dit gesprek goed voor en vraag eventueel hulp van het AMK.

3. Onderzoek kind

Dit moet gebeuren door een schoolarts. Voor onderzoek is altijd de toestemming van ouders nodig.

Fase 3: Meld

Maak van elke actie (gesprek, overleg, onderzoek etc. een verslag in het logboek)

- *Melding AMK (actie IB)*

Als de ouders tijdens het gesprek de problemen niet onderkennen of geen hulp willen dan moet er melding worden gedaan bij het AMK. Dit gaat uit naam van de school. Na deze melding neemt het AMK de verantwoordelijkheid voor de situatie over van de school.

- *Melding VIR (actie IB)*

Er is een digitaal systeem dat signalen van zorg over kinderen bij elkaar brengt. Dit heeft als doel om samen te kunnen overleggen. Het kind wordt geregistreerd aan de hand van een risicoprofiel.

Ouders moeten hiervoor wel toestemming geven.

De inlogcodes zijn bekend bij IB.

Fase 4: Volg

Maak van elke actie (gesprek, overleg, onderzoek etc. een verslag in het logboek)

- *Alert blijven op het welzijn van het kind (actie leerkracht)*

Als er hulp op gang is gebracht is het belangrijk dat de leerkracht het kind in de gaten houdt. Deze leerkracht ziet het kind het meest en heeft een goede kijk of de hulpverlening ook zin heeft.

- *Zonodig opnieuw contact opnemen met het AMK (actie IB)*

Als het kind is aangemeld bij het AMK is het van belang als er weer nieuwe signalen zijn contact op te nemen met het AMK. Het AMK kan dan nogaams contact opnemen met de betrokken hulpverleningsinstanties.

- *Sluiten van het dossier (actie IB)*

Van het logboek en alle genomen stappen wordt door de IB-er een samenvatting gemaakt. Dit wordt in Parnassys gezet.

In de kast bij de IB-ers wordt een schaduw dossier aangelegd waarin alle spullen (verslagen, logboek, etc.) bewaard worden, totdat kinderen van dit gezin minimaal twee jaar van school af zijn.

- *Evaluatie van het proces (actie leerkracht, IB en directie)*

Alle afzonderlijke stappen worden nagegaan en er worden verbeterpunten vastgesteld. Zonodig wordt dit protocol aangepast.

5. Sociale kaart

Organisatie	Naam	Telefoonnummer
Advies- en Meldpunt Kindermishandeling		0900-1231230
Leerplichtambtenaar	Anniek v/d Ploeg	0348-566957
Schoolmaatschappelijkwerkster	Annegien Helderma	06-51431137
Schoolarts	Jasmijn van Hees	06 -13980395
GGD verpleegkundige	Annemiek Roelofsen	030 6305490
GGD Maarssen		030 6305490
CJG Oudewater		0348-560029

Bijlage A: Observatieformulier

Naam leerling:

Leeftijd:

Groep:

Naam Leerkracht:

Datum:

Algemeen

1. Sinds wanneer maakt u zich zorgen om het kind?

2. Delen anderen uw zorgen? Zo ja, wie?

3. Welke concrete signalen heeft u waargenomen bij het kind of de ouders? Gebruik de signalenlijst hierbij.

4. Hoe vaak komen de signalen voor en wanneer heeft u ze waargenomen?

5. Worden er bij eventuele broers of zussen ook signalen waargenomen? Zo ja, welke?

6. Is er de laatste tijd iets veranderd in het gedrag van het kind? Zo ja, wat?

7. Weet u bijzonderheden van het gezin? Zo ja, welke?

8. Hoe verloopt het contact tussen u en de ouders?

Observatiepunten

1. Vertoont het kind opvallend gedrag? Zo ja, wat voor opvallend gedrag? Wanneer en hoe vaak?

2. Hoe is het contact met andere leerlingen in de groep?

3. Hoe is het contact met volwassenen?

4. Hoe is het contact tussen het kind en zijn ouders?

5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind?

6. Hoe zijn de schoolresultaten van het kind?

7. Eigen observatiepunten

Kijk naar de signalenlijst. Zijn er punten waar u over twijfelt? Noteer deze punten hieronder. Observeer het kind hier ook op. Schrijf hier uw bevindingen op.

Ga vertrouwelijk om met dit formulier en bewaar deze op een afgesloten plaats!

Bijlage B: signalenlijst

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele *en/of* cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- regressief gedrag, bijvoorbeeld op latere leeftijd weer gaan bedplassen
- niet zindelijk op leeftijd waarvan men het verwacht

Relationele problemen

ten opzichte van de ouders:

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- kind is bang voor ouder
- kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn.

ten opzichte van andere volwassenen:

- bevrozing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend

ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- labiel, nerveus gespannen
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- destructief
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- vermoeidheid, lusteloosheid
- niet huilen, niet lachen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- schuld- en schaamtegevoelens
- zelfverwondend gedrag
- eetproblemen
- anorexia / boulimia
- slaapstoornissen
- bedplassen / broekpoepen

2. Signalen die specifiek zijn voor de schoolsituatie

- Plotselinge achteruitgang in schoolprestaties
- Leerproblemen

- Vaak absent
- Geheugen- en/of concentratieproblemen
- Faalangst
- Niet willen uitkleden voor de gymles
- Altijd heel vroeg op school zijn
- Na schooltijd bij school blijven hangen
- Stipt op tijd thuis moeten zijn
- Buiten school geen contact mogen hebben met anderen kinderen
- Overcompenseren

3. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- slechte hygiëne
- onvoldoende kleding
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel door onvoldoende zorg.

Overige medische signalen

- ondervoeding
- achterblijven in lengtegroei
- psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

8. Kenmerken ouders / gezin

Ouder/kind relatiestoornis

- ouder troost kind niet bij huilen
- ouder klaagt overmatig over het kind
- ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus en gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van school halen
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- ouder met psychiatrische problemen
- verslaafde ouder

Gezinskenmerken

- 'multi-problem' gezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

9. Specifieke signalen bij seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina *en/of* anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen *en/of* zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind (parentificatie)

Gedragsproblemen

- afwijkend seksueel gedrag
- excessief *en/of* dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
- niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst voor zwangerschap
- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

Bijlage C: Logboek

Datum	Gesprek, overleg, onderzoek	Genoteerd door